

Teresa Bulska-Leśniak

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Maria Szymkowska

I Liceum Ogólnokształcące w Bochni

„Realistyczne przedstawienie realiów”, czyli o błędach językowych w wypracowaniach maturzystów na poziomie rozszerzonym

We wnioskach o weryfikację sumy punktów z języka polskiego na poziomie rozszerzonym oraz w odwołaniach do Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego maturzyści piszą, że zakres i poprawność środków językowych w ich wypracowaniach został oceniony za nisko, niesprawiedliwie, a błędy wskazane na marginesie niesłusznie. Czytamy na przykład:

- Nie wszystkie zaznaczone przez egzaminatora błędy są błędami językowymi, a jedynie usterkami.
- Język w wypracowaniu jest bogaty i poprawny, a błędy zostały zaznaczone niesłusznie.
- Uważam, że błędy językowe w mojej pracy nie są rażące i nie naruszają jej komunikatywności.
- Moje poważne wątpliwości budzi zaznaczenie tak wielu błędów językowych na marginesie.
- Proszę o weryfikację mojej pracy pod względem zakresu i poprawności środków językowych, bo nigdy tak wielu błędów nie miałam w wypracowaniu.
- Uważam, że podkreślenie tak wielu błędów językowych jest niesłuszne.
- Język nie jest schematyczny i wciąż ewoluuje, powinno się to brać pod uwagę w ocenie pracy.

Zacytowane wypowiedzi są wyrazem niepokojów absolwentów. Nie cytujemy bowiem często przysyłanych do OKE wniosków o weryfikację sumy punktów napisanych przez osoby trzecie. Przez polonistów, którzy dokonali ekspertyzy pracy maturzysty i polemizują z egzaminatorem. Powyższe głosy to przede wszystkim prośba o ponowne zweryfikowanie języka w wypracowaniu, ale także wyraz zaskoczenia liczbą zaznaczonych błędów.

Zasady oceniania zakresu i poprawności środków językowych

Kryterium, które stosują egzaminatorzy podczas oceniania matury w formule 2023, nazywa się *Zakres i poprawność środków językowych*. Zdający może uzyskać za realizację tego kryterium maksymalnie 7 punktów. Brany jest pod uwagę **zakres środków językowych**, który może być:

1. **Szeroki**, tzn. w pracy występuje zróżnicowana składnia (w pracy zdający wykorzystał poprawnie co najmniej 4 różne struktury składniowe, np.: zdanie pojedyncze, zdanie złożone, zdanie wielokrotnie złożone, równoważnik zdania, imiesłowny równoważnik zdania, stronę bierną, paralelizm składniowy, poprawne wprowadzanie cytatu, zdanie pytają-

ce, zdanie wtrącone), zróżnicowana leksyka, w pracy zdający np. stosuje wyrazy/wyrażenia synonimiczne, stosuje bogatą frazeologię, używa precyzyjnego słownictwa, w tym np. terminologii. Użyte środki umożliwiają pełną i swobodną realizację tematu.

2. **Zadowolający**, gdy składnia i leksyka są odpowiednie do realizacji tematu.
3. **Wąski**, gdy składnia i leksyka są proste/ograniczone, utrudniające realizację tematu.

W wypracowaniach na poziomie rozszerzonym egzaminatorzy uznawali, że zakres środków językowych jest co najmniej zadowolający, a często wysoki. Rzadko uznawali, że jest on wąski. Zatem doceniali kompetencje językowe maturzystów.

Drugi ważny element kryterium to **poprawność użytych środków językowych**. Ocena poprawności zależy od liczby popełnionych w pracy błędów. Gdy zakres środków językowych jest szeroki, zdający otrzyma maksymalną liczbę punktów, jeśli popełni nie więcej niż 3 błędy językowe. Gdy zaś popełni więcej niż 18 błędów, egzaminator oceni wypracowanie na 0 punktów. W tabeli 1 zilustrowano sposób oceniania zakresu i poprawności środków językowych¹.

Tabela 1. Zakres i poprawność środków językowych

4a. Zakres i poprawność środków językowych									
Zakres środków	Poprawność środków	Nie więcej niż 3 błędów jęz.	4–5 błędów jęz.	6–7 błędów jęz.	8–9 błędów jęz.	10–11 błędów jęz.	12–14 błędów jęz.	15–17 błędów jęz.	18 lub więcej błędów jęz.
		A	B	C	D	E	F	G	H
1. Szeroki zakres środków językowych, tzn. <ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowana składnia, • zróżnicowana leksyka, w tym np. bogata frazeologia, precyzyjne słownictwo, umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu. 		7 pkt	6 pkt	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
2. Zadowolający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne / odpowiednie do realizacji tematu.		6 pkt	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt
3. Wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste / ograniczone, utrudniające realizację tematu.		5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt	0 pkt

Przykładowo: za wypowiedź, w której zakres środków językowych wykorzystanych przez zdającego jest zadowolający i w której znajdują się 4 błędy językowe, egzaminator przyzna 5 pkt w tym kryterium.

Definicja błędu jest następująca: *Błędem jest nieporadność językowa będąca oczywistym nieuzasadnionym naruszeniem obowiązującej normy językowej*².

¹ Jak wyżej.

² Zasady oceniania egzaminu z języka polskiego na poziomie rozszerzonym, https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/Arkusze_egzaminacyjne/2023/Język_polski/poziom_rozszerzony/MPOP-R0-100-2305-zasady.pdf

Egzaminator ma więc nie zaznaczać usterek, będących przejawem nieporadności językowej, a indywidualne upodobania językowe egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę poprawności środków językowych w pracy zdającego.

Wyniki w kryterium *Zakres i poprawność środków językowych* uzyskane przez maturzystów zdających egzamin na poziomie rozszerzonym

Wyniki w kryterium *Zakres i poprawność środków językowych*, jakie uzyskali maturzyści w OKE w Krakowie, czyli zdający z województw: małopolskiego, podkarpackiego i lubelskiego, były niskie. W tabeli 2 przedstawiono podstawowe parametry.

Tabela 2. Podstawowe parametry statystyczne w kryterium *Zakres i poprawność środków językowych*

średnia	2,29
moc różnicująca	74%
moda	0

Średnia punktów to 2,79, czyli niespełna 3 punkty na 7 możliwych do uzyskania. Modalna, czyli najczęściej występujący wynik, to 0 punktów. Tym samym moc różnicująca tego kryterium była wysoka, pozwalająca wyłonić najlepszych. Tylko 8,20% zdających uzyskało maksymalny wynik – 7 punktów. Wykazali się oni szerokim zakresem środków językowych i popełnili nie więcej niż 3 błędy językowe.

Większość zdających – 40,22% – nie otrzymała punktów w tym kryterium. Liczba popełnionych przez nich błędów przekraczała 18 przy szerokim zakresie środków językowych lub 15 przy wąskim i zadowalającym zakresie środków językowych.

W tabeli 3 przedstawiono rozkład wyników dla wszystkich zdających poziom rozszerzony w standardowej wersji arkusza w OKE w Krakowie.

Tabela 3. Rozkład wyników dla wszystkich zdających poziom rozszerzony w standardowej wersji arkusza w OKE w Krakowie

punkty	liczba	procent
0	3620	40,22%
1	932	10,36%
2	821	9,12%
3	758	8,42%
4	749	8,32%
5	731	8,12%
6	651	7,23%
7	738	8,20%

Razem	9000	100,00%
-------	------	---------

Uważne przestudiowanie tabeli 3 prowadzi do zasmucających wniosków. Większość absolwentów popełniła wiele błędów w wypracowaniu. Zazwyczaj ich liczba znacznie przekracza 15 lub 18. Zdarza się, że jest to kilkadziesiąt błędów. Zaledwie 32% zdających uzyskało wynik 4 i wyżej, czyli wynik wyższy niż połowa możliwych do uzyskania punktów.

Zakres użytych w pracy środków językowych ma wpływ na ostateczny wynik, co można sprawdzić w tabeli 2. Można więc zastanawiać się, jaka jest zależność między ocenami za zakres i poprawność środków językowych a wysokimi wynikami uzyskanymi za KLiK (kompetencje literackie i kulturowe), czyli posiadaną przez zdającego wiedzą, znajomością literatury, umiejętnością budowania wywodu argumentacyjnego, wykorzystywania kontekstów oraz erudycją.

Kompetencje literackie i kulturowe to najwyżej punktowany element wypracowania. Zdający może uzyskać za to kryterium maksymalnie 16 punktów. Zestawiamy zatem dwa najwyżej punktowane kryteria: KLiK – maksymalnie 16 punktów oraz zakres i poprawność środków językowych – 7 punktów.

Interesowały nas wyniki tych, którzy w kryterium KLiK uzyskali 16 lub 15 punktów. Wykazali się oni bogatą lub przynajmniej zadowalającą argumentacją, erudycją oraz w pełni funkcjonalnie wykorzystali kontekst. Jeśli popełnili błąd rzeczowy, to był to tylko jeden taki błąd. Większość z nich posiada również wysokie kompetencje językowe. Niestety, 13% spośród tych, którzy za KLiK otrzymali 15–16 punktów, nie uzyskało punktów za poprawność językową, ponieważ popełnili co najmniej 15, a najczęściej ponad 18 błędów językowych. Może to świadczyć o nieprzywiązywaniu wagi do tego, jak się wyraża myśli, oraz o braku wrażliwości na stylistyczną jakość wypowiedzi.

Typy błędów popełnianych przez zdających – analiza materiału źródłowego

Wiemy już, jakie wyniki za zakres i poprawność środków językowych uzyskali maturzyści, którzy przystąpili do egzaminu na poziomie rozszerzonym, czyli egzaminu zdawanego jako przedmiot dodatkowy, dobrowolnie wybrany, sprawdzający kompetencje polonistyczne. Wiemy już, że są powody do niepokoju, poznajmy więc typy błędów popełnianych przez zdających.

W tej części znajdują się przykłady błędów wybranych z prac maturzystów, którzy zdawali w OKE w Krakowie.

I. Błędy leksykalne³

1. Niekiedy realistycznym jednostkom potrzeba uświadomienia [...]
2. Fantastyka może nieść za sobą pewne intencje.
3. Całkiem inną plaszczyznę przybierają Lechici.
4. Zjawiska odgrywają się na pograniczu jawy i snu.
5. Makbet sam uprzął swój los.
6. [...] nie jedzie roznieść wisi (wici)

³ W wielu przykładach można wskazać kilka rodzajów popełnionych błędów językowych w jednym wypowiedzeniu.

7. Kreacja tej postaci jest immanentnie niejednoznaczna.
8. [...] pamięć o dorobkach [...]
9. [...] sceny, z których nie tak łatwo wyciągnąć prawdę.
10. na wskutek tego

II. Błędy stylistyczne

1. Główny bohater, który z początku jest mężczyzną o lodowatym, zatwardziałym sercu. Osobnik nie patrzy na tragizm innych.
2. Ktoś, kto był wyjątkowo lodowatą osobą, zmienił się diametralnie. Duchy pozwoliły na zmianę o sto osiemdziesiąt stopni.
3. Takie splełanie służyć może jednak również skuteczniejszemu trafieniu do głowy czytelników i przekazaniu wizji autora. [o przenikaniu się konwencji]
4. Takie przeniknięcie konwencji pozwoliło na to, aby spisać historię i nosić w sercach i głowach tych, o których już zapomniano.
5. Przenikanie dwóch konwencji – realistycznej i fantastycznej nie tylko pomaga w dodaniu lekturze pazura, lecz także uczy nas co ważne.
6. Początkowo awanturnik, nieodpowiedzialny, pijaczyna zamienia się w odważnego wojownika, który niszczy działo Szwedom, ratuje wiele żyć podczas obrony Jasnej Góry.
7. Niekiedy realistycznym jednostkom potrzeba uświadomienia, ważne jest pokazanie, jak ważna jest na przykład dobra zmiana.
8. W swoim dziele autor realizuje część fantastyczną za pomocą ducha zmarłego króla.
9. Wypiański wykorzystuje realistycznych bohaterów, których miesza z duchami.
10. Kolejnym elementem onirycznym jest rozmowa z koniem.
11. Nieprawdopodobne jednak wydaje się być to, że zrozumiały one to, co bohater do nich mówił.
12. [...] przedstawia życie tytułowego świętego wraz z cudami [...]
13. Fakt, że akcja ma miejsce w Danii sprawia wrażenie, że opisane wydarzenia są oparte na prawdziwych i stanowią przestrożę dla odbiorcy.
14. Był to niejako „początek” naszej kultury, fundamenty pozostawione przez starożytne cywilizacje, na których budujemy kolejne piętra osiągnięć wszystkich dziedzin.
15. Potem w romantyzmie powstał dramat romantyczny, głównie dzięki Goethemu.
16. Niewątpliwie, chociaż jesteśmy takimi samymi biologicznie ludźmi jak Arystoteles, Platon czy Sofokles, to zaszliśmy nieco dalej niż oni.
17. Istnieje wiele sposobów nawiązywania do tradycji antycznej oraz biblijnej w literaturze. Jednym ze sposobów na posłużenie się dorobkiem antycznym było nawiązanie do ważnych wydarzeń dla antyku.
18. [...] w celu na zwrócenie uwagi. Biblijny tekst nie zwraca uwagi na uczucia jednostki a jedynie grupy, całej ludzkości
19. Konflikty zbrojne i masowa śmierć nieodwracalnie zmieniły ludzki światopogląd lekko go zakrzywiając.
20. Na przestrzeni lat rozum zaczynał być wypaczany przez serce i wewnętrzną wrażliwość.

21. Jednak nie tylko Szekspir świeci przykładem...
22. Diabelska świta miesza w codziennym życiu Rosjan [...].
23. realizm może komplementować fantastykę i vice versa.
24. Rozdaje on wtedy piękne, drogie ubrania i perfumy kobietom, a publiczność otrzymuje pieniądze, które łapczywie zabiera.
25. Partia bez problemu potrafi pozbyć się ludzi niewygodnych i sprzecznych z ideą państwa.
26. Bóg w końcowej scenie wychodzi z za chmury [...]
27. Realistyczne przedstawienie realiów w utworze [...]

III. Błędy składniowe

1. Ukazując codzienność postrzeganą oczyma małego chłopca, z szeroką wyobraźnią.
2. Lekcje w gimnazjum, w którym uczył się protagonista odbywają się w nocy, ulice wydają się dla bohatera takie same.
3. Reasumując, przenikanie się konwencji fantastycznej i konwencji realistycznej w tym samym utworze miało w literaturze szczególne znaczenie. Pomagało ono w zrozumieniu charakteru, oraz powodu powstania dzieła, czyli tak jak Eliza Orzeszkowa, nawiązywało do wydarzeń z przeszłości, o których czytelnik nie dowiedział by się bez opowiadań przyrody.
4. Realistyczne jak i fantastyczne wątki mogą pokazywać całkiem różniące się od siebie cechy. Lekturę możemy zinterpretować, że polacy posiadają „coś” zarówno od tych (?) dobrych, mistycznych, nierealistycznych jak i tych zwykłych.
5. Wybitnie przedstawił to Bruno Schulz w tytułowym opowiadaniu „Sklepy cynamonowe”, gdzie codzienność rodziny, wychodzenie na spacer, oraz do teatru, były początkiem do niespotykanych, a nawet onirycznych doświadczeń małego chłopca.
6. Na przykład zjawiska pogodowe czy zmiany pór roku miały istnieć, dzięki potęgę fikcyjnych Bogów.
7. Fantastyczna postać wiedźm popycha bohatera i nadaje sens w jego rozumowaniu i działaniu.
8. Natomiast w dziele Wyspiańskiego poznajemy ważne tematy, które urozmaicone zostały przez elementy fantastyczne, dzięki którym treść jest przyjemniejsza w odbiorze.
9. Dialog widać nie tylko po treści utworów, ale też po ich budowie genologicznej.
10. [...] „Noc listopadowa” staje się uniwersalnym dziełem opowiadającym bieg historii, która zatacza koło.
11. Michał Bułhakow, który jako bezpośredni świadek rządów komunistycznych w państwie wschodnim nie zgadzał się ze słusnością jego egzystencji.
12. [...] nie umożliwiały już trafnej jego ocenie.
13. [...] nawiązanie do ważnych wydarzeń dla antyku jak np. Wojna trojańska, a konkretniej wydarzeniami tuż przed nią [...]
14. Służyły one ukazaniu wad polskiego społeczeństwa i pełniły funkcję moralizatorską, która przestrzegała Polaków o zachowaniach i postawach, które nie były w stanie pomóc w odzyskaniu niepodległości.

15. Rolą Wolanda i jego świty były igraszki z ludźmi, którzy źle czynili. Przykładem może być sytuacja, która wydarzyła się w teatrze [...]
16. Idealnie obrazuje to postać Kordiana, tytułowy bohater dzieła Juliusza Słowackiego.
17. Jednym ze sposobów na posłużenie się [...]
18. [...] zostaje zamordowany przez własną żonę, która następnie zakopuje go w ziemi, na której zasadza nasiona tytułowych kwiatów.
19. Z podobnym spojrzeniem na kwestię prawdy o świecie widzimy w baładzie „Lilije”.
20. Przenikanie się konwencji realistycznej i fantastycznej w utworze może pełnić wiele funkcji. Jest to m.in. dydaktyczna lub symboliczna, za pomocą których [...]
21. [...] w celu przedstawienia ukrytego sensu rzeczy, wielu płaszczyzn tematycznych oraz odwołaniu się do tradycji lub polemiki z nią.
22. Albert Camus w utworze „Dżuma” ukazuje w morale walkę dobra ze złem.
23. [...] utwór byłby kompilacją niepowiązanych ze sobą anegdot, opowiadających historie, oraz opinie i poglądy uczestników wesela.
24. Tak właśnie było w Związku Radzieckim przez stalinizm, że wszechwładza totalitaryzmu i terroru sprawiała, że niemożliwe staje się możliwym [...]

We wszystkich zacytowanych wypowiedziach zachowano oryginalną pisownię.

I co dalej? Refleksje polonisty

W wielu zacytowanych powyżej fragmentach wypowiedzi występuje równocześnie kilka błędów. Ich źródło tkwi w ograniczonym zasobie słownictwa i nieumiejętności posługiwania się złożonymi konstrukcjami składniowymi. Mamy oczywiście świadomość, że stresująca sytuacja egzaminacyjna sprzyja popełnianiu błędów. Niestety, skala problemu wskazuje na niski poziom kompetencji językowych zdających, którzy zdecydowali się zdawać egzamin z języka polskiego na poziomie rozszerzonym, jako przedmiot wybrany spośród wielu innych. Niski poziom kompetencji językowych, a czasem brak świadomości istoty rzeczy, znajduje również potwierdzenie w treści *Wniošków o weryfikację sumy punktów*, na przykład:

- Wnioskuje o ponowne sprawdzenie kryterium kompetencji literackich. Odniosłam się do trzech lektur rozszerzonych, zawarłam konteksty i sensowne argumenty, które były rozbudowane. Proszę zwrócić uwagę na błędy językowe, ponieważ nie w każdym przypadku są one zasadnie wypunktowane.
- Wypracowanie powinno zostać ponownie ocenione w kryterium 4a – zakres i poprawność środków językowych, ze względu na to, że według poprzedniej oceny jako błędy zaznaczone zostały powszechnie używane związki frazeologiczne, to nie wiem dlaczego mam błędy.
- Jeżeli chodzi o zakres środków językowych to używałam bogatej frazeologii oraz odpowiednio do tematu słownictwo.
- Uważam, że moja praca została niesprawiedliwie oceniona, ponieważ mam dysortografię, a całokształt pracy był moim zdaniem lepszy niż punkty, które uzyskałam.

W zacytowanych przykładach zachowana została pisownia zgodna z oryginałem.

Wskazywanie błędów popełnianych na egzaminie przez absolwentów szkół średnich prowadzi do trudnych wniosków. Sytuacji, z którą mamy do czynienia, sprzyja powszechne obniżenie standardów językowych. Nie chodzi tylko o zasady, które funkcjonują w świecie komunikatorów internetowych (promujące posługiwanie się niewielką liczbą słów, skrótami, emotikonami, pozwalające na zaniedbywanie zasad ortografii i interpunkcji). Brak dbałości o poprawność językową charakteryzuje wiele współczesnych publikacji. Dotyczy to szczególnie artykułów zamieszczanych na portalach internetowych.

Czy w sytuacji, gdy absolwenci liceum nie wykazują się zadowolającymi wynikami jeżeli chodzi o zakres środków i poprawność językową, polonista jest bezradny? Być może tak czuje, bo brak szacunku dla języka, łamanie zasad poprawnościowych jest powszechne. Daje się zauważyć w prasie, w publicystyce, w polityce, w szeroko rozumianej przestrzeni publicznej. Co więcej, polonista został pozostawiony sam z problemem niestarannych i nieporadnych wypowiedzi uczniów w formie mówionej i pisanej. Z praktyki szkoły średniej zniknęła konieczność poprawiania błędów językowych i błędów zapisu w sprawdzianach z przedmiotów innych niż język polski. Ponieważ brak kompetencji językowych nie pociąga za sobą konsekwencji w postaci obniżenia oceny ze sprawdzianu, wielu nauczycieli nie poświęca czasu na żmudne zaznaczanie błędów w klasówce z historii czy biologii.

Może jednak polonista ma możliwość podjęcia działań, które mogą realnie wpłynąć na zwiększenie kompetencji językowych młodego człowieka.

Zapewne wskazane jest wymaganie od uczniów, aby już od pierwszej klasy pisali krótkie teksty. Mamy tu na myśli krótkie wypowiedzi pisemne, nie wypracowania typu maturalnego. Może to być na przykład pisemne formułowanie jednego argumentu w odpowiedzi na pytanie zadane przez nauczyciela. Argumentu popartego przykładem, a także wzbogaconego o kontekst. Takie ćwiczenie łatwo można przeprowadzić na lekcji, a więc zweryfikować jej samodzielność. Oczywiście trzeba każde wykonane ćwiczenie sprawdzić i ocenić pod względem treści, spójności wewnętrznej, ortografii, interpunkcji i zakresu oraz poprawności środków językowych. Zdający MUSI otrzymać informację zwrotną. Dlaczego? Dlatego, że samo zaznaczenie błędów na marginesie to za mało. Żeby się nauczyć, nasz podopieczny musi być prowadzony przez nauczyciela. Musi być nauczany.

Dopiero gdy nauczymy, możemy rozpocząć sprawdzanie i ocenianie. Tymczasem w szkołach średnich daje się zauważyć tendencję do sprawdzania, kontrolowania, weryfikowania, która dominuje nad wyjaśnianiem i utrwalaniem wiedzy i umiejętności. Często zaobserwować można skłonność do zadawania wypracowań typu maturalnego już w pierwszych klasach. Jest to jednak temat na odrębną dyskusję.

Warto podjąć każde skuteczne działanie, które pozwoli maturzystom precyzyjnie i zgodnie z normą językową formułować swoje myśli, a egzaminatorom uniknąć zderzenia z wypracowaniami, których poziom reprezentuje poniższy cytat:

Utwór „Lalka” autorstwa Bolesława Prusa ukazuje nam naukę o tym, że kobiety są podstępne i zależy im tylko na statucie i pieniądzu. Zachowanie takie widzimy u Izabeli Łęckiej, która nie postrzegała Stanisława Wokulskiego jako swojego potencjalnego narzyczonego, ponieważ był kupcem. Izabela postanowiła zaakceptować Stanisława Wokulskiego dopiero wtedy gdy inni kandydaci na męża się wykuszili. Izabela pomimo tego, że była zaręczona z Wokulskim zdradzała go i tak oto straciła Stanisława Wokulskiego (pisownia oryginalna).

Naszym celem podczas pisania niniejszego tekstu było przedstawienie problemu i zachęcenie do refleksji, a może do dyskusji na temat kształcenia i doskonalenia kompetencji językowych maturzystów.